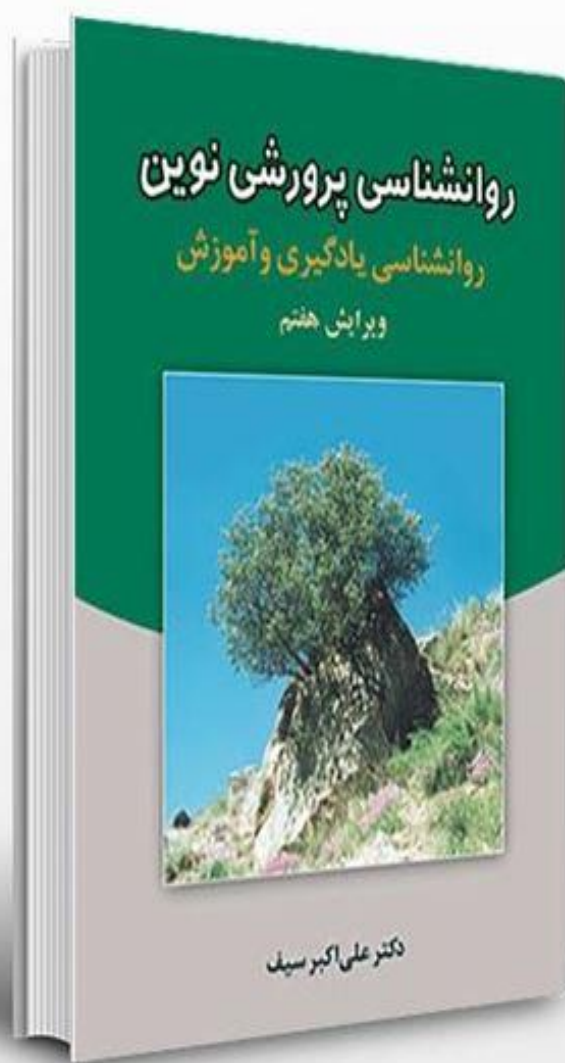

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۴۲۱

فصل سوم: نظریه رشد شناختی پیاژه

فصل چهارم: نظریه رشد شناختی ویگوتسکی و برونر

فصل پنجم: نظریه های یادگیری رفتاری: پاولوف، ثرندایک و

اسکینر

فصل ششم: نظریه های یادگیری شناختی: گستالت، آزرابل و بندورا

فصل هفتم: نظریه های یادگیری شناختی خبرپردازی

فصل هشتم: نظریه های یادگیری سازنده گرای

فصل یازدهم: راهبردهای یادگیری و مطالعه: شناخت و فراشناخت

نظریه های یادگیری

دکتر متیو اچ. آلسون / دکتر بی. آر. هرگنهان

ویرایش هشتم

نظریه های یادگیری

ویراست پنجم

چشم اندازی تعلیم و تربیتی

● دکتر دیل اچ. شانک

● مترجم: دکتر یوسف کریمی

ترجمه و افزوده ها از: دکتر علی اکبر سیف

نظریه های یادگیری

Learning Theories

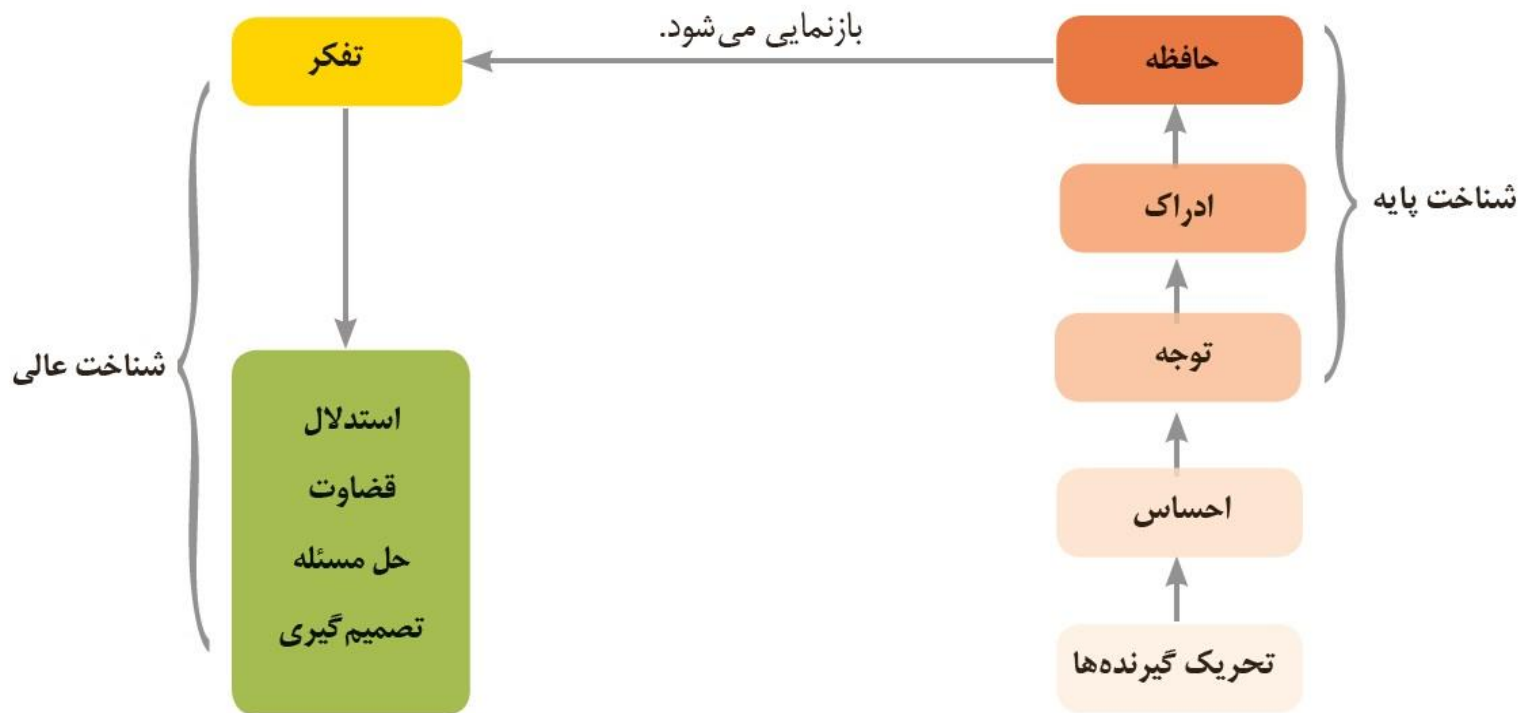
**خوشه چینی از باغ همیشه بهاری و خوان گسترده
اندیشمند فرهیخته بی جایگزین روانشناسی تربیتی
ایران . استاد دکتر علی اکبر سیف**

تعریف روان‌شناسی عبارت است از «علم مطالعه رفتار و فرایندهای ذهنی (شناخت)»

روانشناسی یک علم رفتاری است

یک علم به یک موضوع مشاهده پذیر و اندازه پذیر نیاز دارد و در علم روانشناسی آن موضوع رفتار است.

چگونگی شکل‌گیری سطوح مختلف شناخت

روانشناسی تربیتی

سگه ای با دورو

یادگیری

آموزش

نظریه Theory

نظریه مجموعه‌ای از سازه‌ها (مفاهیم)، تعریف‌ها و گزاره‌های به هم مرتبط است که از طریق مشخص ساختن روابط بین متغیرها، با هدف تبیین و پیش‌بینی پدیده‌ها، نگاه نظام یافته‌ای از پدیده‌ها ارائه می‌کند.

ویژگی‌های یک نظریه

یک نظریه، شامل مجموعه‌ای از اصول به هم مرتبط و همبسته است که برای تبیین پدیده مورد نظر تدوین شده است.

به طور خاص، **نظریه یادگیری** انسانی، تلفیقی از اصول حاکم بر حافظه، رفتار، و یادگیری، برای تبیین و پیش‌بینی اندیشه و عمل انسان است.

چنین نظریه‌ای از یادگیری انسان سه مؤلفه اساسی دارد:

۱. اصول نظری، ۲. فرم / شکل / ساخت نظری، و ۳. کارکرد عملی.

اصول نظری، عوامل خاصی که متفقاً و بدون تناقض بر یادگیری تأثیر می‌گذارند را تعیین می‌کنند و اثرات ویژه‌ای که این عوامل روی اندیشه و رفتار می‌گذارند را توصیف می‌کند.

سپس، این اصول به صورت معناداری با هم تلفیق و ترکیب می‌شوند تا یک نظریه را شکل دهند.

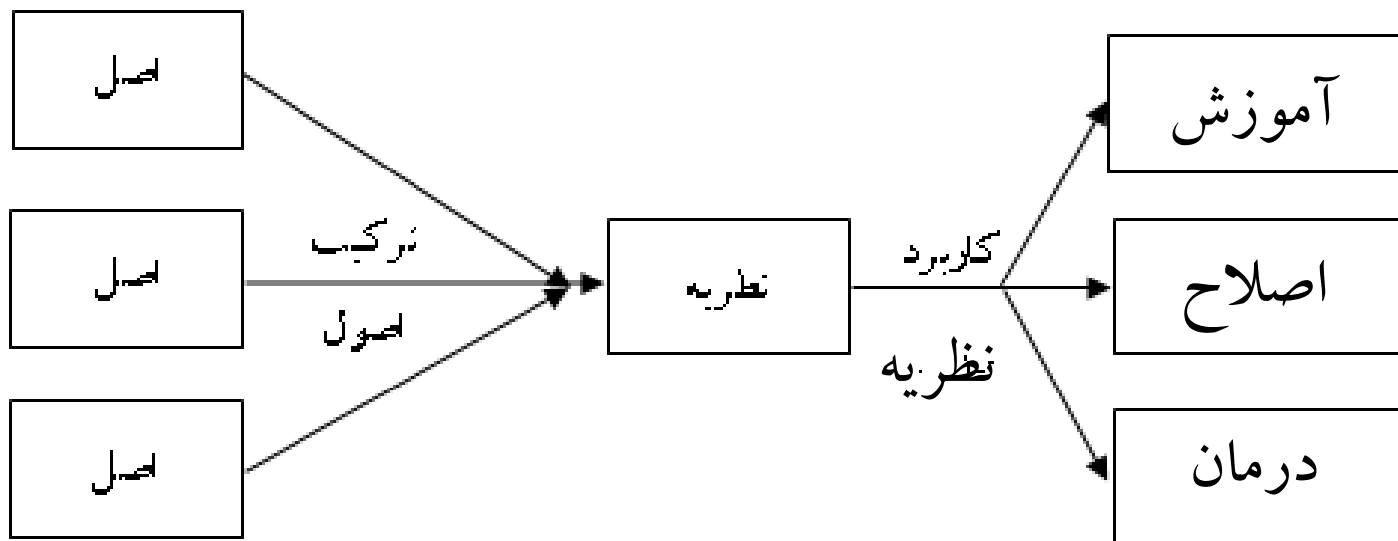
یک نظریه نیز از طریق **تبیین، پیش‌بینی و کنترل** می‌تواند کاربرد عملی داشته باشد.

ویژگی‌های یک نظریه

اصول نظری

ساخت نظری

کارکرد عملی

۱- اهمیت و اقتدار: نظریه نباید محدود به چند موقعیت خاص باشد؛ بلکه به درد همه موقعیت‌های جهان واقعی موضوع نظریه بخورد. برای مثال، نظریه‌ای که رفتار یک شخص را تبیین و پیش‌بینی می‌کند، نباید محدود و محصور به زمان و مکان مشخصی باشد.

۲- درستی و شفافیت: نظریه باید دقیق، صریح، سازگار با درون، سازگار با بیرون و عاری از هرگونه ابهام و ابهام باشد.

۳- ایجاز و سادگی: ایجاز یعنی تلخیص و پیراستن گفتار و نوشتار از حواشی و زوائد، به‌طوری که با کمترین کلمات و جملات، بیشترین معنا منتقل شود. ایجاز یعنی به لفظ اندک و به معنی بسیار.

۴- جامعیت و شمول: ارائه تعریف جامع و مانع از مفاهیم و سازه‌ها و داشتن انسجام از ویژگی یک نظریه خوب است.

۵- عملیاتی بودن: نظریه باید به روش‌های آزمون قضایا یا پیش‌بینی‌های خود،
تقلیل‌پذیر باشد..

۶- اعتبار تجربی یا اثبات‌پذیری: نظریه باید از جانب تجربه یا آزمایش‌هایی که آن
را تأیید و تصدیق می‌کند، حمایت شود.

۷- سودمندی و ثمربخشی: ثمربخشی به ظرفیت نظریه برای ایجاد پیش‌بینی‌های
قابل آزمون که به تولید دانش جدید بینجامد، اشاره دارد.

نظریه خوب باید کارا، پویا، پیش‌رونده، برانگیزاننده و قابل استفاده باشد.

یک نظریه باید محرک و موجب اندیشیدن به ایده‌ها یا نظریه‌های نو و سرانجام

یادگیری

یکی از مهم ترین زمینه ها در روانشناسی امروز و
در عین حال یکی از مشکل ترین مفاهیم برای تعریف کردن

یادگیری امری متداول و جاری در زندگی روزمره انسان و برخی جانداران عالی است که با توجه به وقوع آن در زمینه های گوناگون زندگی باید برای آن نوعی **ارزش سازشی زیستی** در نظر گرفت .

یادگیری را می توان به منزله ابزار یا فرآیندی سازشی برای ارزیابی و تغییر سازنده به منظور پیشبرد امور و کنش های مختلف تلقی کرد.
با در نظر گرفتن این نکته که انسان از بدو تولد درگیر تعامل با پیرامون خویش است، **یادگیری** را در جای جای زندگی می توان یافت .

بنا بر این دانستن و آگاهی از فرآیند و ابزاری چنین ضروری و کاربردی اهمیتی ویژه برای **علت یابی، جهت دهی و بهبود بخشیدن یا کاستن از کارایی و بازدهی یادگیری** بنا به موضوع و موقعیت آن دارد.

چرا به مطالعه یادگیری بپردازیم؟

(۱) ایجاد و بهبود عملکرد ها یا کارکرد های سازنده و مثبت

(زبان آموزی، مهارت ها، آموزش و پرورش رسمی و شایستگی ها)

(۲) کاستن از عملکرد ها یا کارکرد های فرساینده و منفی

(اختلالات یادگیری، بدآموزی ها، رفتارهای نابهنجار، افکار و ارزیابی منفی مرضی و ترس های نابجا)

(۳) بهبود شیوه های فرزند پروری

(۴) اتخاذ درمان مؤثر برای بیماری ها و ناهنجاری ها

یادگیری به فرآیند ایجاد تغییر نسبتاً پایدار در رفتار یا توان رفتاری که حاصل تجربه است گفته می شود.

نمی توان آن را به حالت های موقتی بدن مانند آنچه بر اثر بیماری، خستگی یا مصرف داروها پدید می آید نسبت داد.

LEARNING

ویژگی های مهم این تعریف عبارتند از :

۱- تغییر

۲- تغییر نسبتاً پایدار

۳- تغییر نسبتاً پایدار در توان رفتاری

۴- تغییر نسبتاً پایدار در توان رفتاری بر اثر تجربه

تغییر در
رفتار

پایداری
نسبی

ویژگیهای
یادگیری

تواناییهای
بالقوه

تجربه

(۱) تغییر

ما پیوسته بر اثر تجارب یادگیری در حال تغییریم و آنچه بیش از هر عامل دیگری سبب دگرگونی افراد در طول زندگی می شود تجارب یادگیری هستند.

یادگیری چه ساده (یادگیری شماره تلفن یا نام یک شخص) یا پیچیده (یادگیری دوچرخه سواری یا راندن اتومبیل) ، در شخص تغییر ایجاد می کند.

گرچه هر نوع یادگیری به تغییر می انجامد، اما هر نوع تغییری یادگیری نیست.
مثلاً: لنگ لنگان راه رفتن پس از تصادف

Learning

ho3einimehrhojjat@gmail.com

(۲) تغییر نسبتاً پایدار

بسیاری از تغییرات که ناشی از عوامل انگیزشی، هیجانی، خستگی، انطباق حسی و... هستند و به سرعت از بین می روند؛ یادگیری نیستند.

مثلاً:

بازو بسته شدن مردمک چشم و تغییر فیزیولوژیک در شبکه چشم
بر اثر ورود و خروج به محیط های روشن و تاریک؛ یادگیری نیست.

Learning

(۳) تغییر نسبتاً پایدار در توان رفتاری :

یادگیری در یادگیرنده نوعی توانایی ایجاد می کند، یعنی تغییر حاصل از یادگیری به تغییر در توانایی های یادگیرنده می انجامد، نه صرفاً به تغییر در رفتار ظاهری او.

یادگیری: نوعی توانایی است که در فرد ایجاد می شود و تنها از طریق مراجعه به رفتار آشکار فرد می توان از آن اطلاع کسب کرد.

رفتار: اعمال و حرکات مختلف درونی و بیرونی فرد

بنابراین دو اصطلاح هم معنا نیستند.

Learning

LEARNING

(۴) تغییر نسبتاً پایدار در توان رفتاری بر اثر تجربه

عوامل انگیزشی، انطباق حسی، خستگی، مصرف داروها، رشد کردن، بالغ شدن، پیرشدن و... منجر به تغییر می شوند اما یادگیری نیستند.

تجربه: تأثیر متقابل بین محرک ها (بیرونی و درونی) و یادگیرنده است.

بنابراین، خواندن یک کتاب، گوش دادن به یک سخنرانی، زمین خوردن کودک، فکر کردن درباره یک مطلب و... تجربه است که ممکن است به یادگیری منجر شود.

تجربه: دادوستد بین یادگیرنده و آنچه در زمان یادگیری محیط او را تشکیل می دهد.

IRISH
experience
TOURS

یادگیری عمدی (international learning) = آنچه دانش آموزان در ضمن آموزش رسمی معلّمان درباره موضوع های مختلف درسی می آموزند.

یادگیری اتفاقی (incidental learning) = دانش آموزان در ضمن حضور در مدرسه و در اثر ارتباط با معلّمان و دوستان، بسیاری یادگیری های غیرعمدی نیز اتفاق می افتند که از قبل طرح ریزی نشده و قابل پیش بینی نیستند.

تفاوت بین یادگیری و تفکر (thinking) = تفکر هم محصول یادگیری است و هم جزو تجاربی به حساب می آیند که به یادگیری می انجامند.

یادگیری کلامی نوعی از یادگیری است و زمانی حاصل می شود که محتوای آموخته شده به وسیله فرد شامل واژه ها ، هجاهای بی معنی ، یا مفاهیم می شود.

وقتی دانش آموزی سعی می کند زبان جدیدی را یاد بگیرد و شروع می کند به یادگیری کلمات و لغات ، در واقع از یادگیری کلامی بهره می برد.

همچنین دانش آموزی که سعی می کند بخشی از کتاب زیست شناسی را یاد بگیرد، مثل اصطلاحات و مفاهیمی که در آن بخش ارائه شده است از یادگیری کلامی استفاده می کند. یادگیری کلامی در مقابل یادگیری حرکتی قرار دارد و هر چند فرض می شود از لحاظ شناختی در سطح بالاتری قرار دارد اما این مسأله آن را در مقامی ممتازتر از یادگیری حرکتی قرار نمی دهد.

یادگیری حرکتی نوعی از یادگیری است و زمانی حاصل می شود که محتوای آموخته شده به وسیله فرد شامل مهارت های حرکتی است.

به عبارتی وقتی فرد تلاش می کند سلسله ای از حرکات را یاد بگیرد تا بتواند مهارتی را به صورت مناسبی انجام دهد از **یادگیری حرکتی** استفاده می کند.

یادگیری شنا کردن ، پرتاب توپ ، دوچرخه سواری و ... نمونه ای از **یادگیری های حرکتی** هستند.

یادگیری حرکتی می تواند طیفی از یادگیری های حرکتی را شامل می شود.

تمرین در این نوع یادگیری اهمیت فوق العاده ای دارد.

برخی از این یادگیری ساده و سطحی تر هستند، مثل : پرتاب یک توپ

برخی پیچیدگی بیشتری دارند، مثل : شنا کردن و

برخی از پیچیدگی و ظرافت خیلی بالایی برخوردار هستند، مثل : نواختن یک سازمانند ویولون

Observational learning is a vital factor in shaping the behavior of children.

یادگیری

مشاهده ای

یادگیری مشاهده ای عبارت است از یادگیری که از طریق آن موجود زنده ای از رفتار موجود زنده

دیگر **تقلید** می کند، سرمشق می گیرد یا ادای آن را درآورد.

به این نوع یادگیری **سرمشق گیری و یادگیری اجتماعی** نیز می گویند .

کودکی را تصور کنید که رفتارهای مادر را در هنگام آشپزی یا خانه داری مشاهده می کند.

مدتی بعد در بازی های خود همان کارهایی را که از مادرش مشاهده کرده انجام می دهد.

بیشتر یادگیری های کودکان مشاهده ای است.

آلبرت بندورا و همکارانش نقش بسیار مهمی در تثبیت مفهوم **یادگیری مشاهده ای** داشته اند.

آنان در مجموعه ای از آزمایش ها اثبات کردند کودکان از رفتار پرخاشگرانه یک سرمشق

بزرگسال **تقلید** می کنند.

Avoiding learning

یادگیری اجتنابی

یادگیری اجتنابی وقتی اتفاق می افتد که یک موجود زنده این توانایی را پیدا می کند

که با استفاده از نشانه یا علامتی خاص از تماس با محرکی زیان آور اجتناب کند.

به عبارتی فرد سعی می کند از موقعیت هایی که برایش آزار دهنده هستند اجتناب و دوری کند.

کودکی که با دست زدن به بخاری دست خود را می سوزاند ، بعد از آن از نزدیک شدن به بخاری خودداری می کند.

این کار کودک نشانه ای از **یادگیری اجتنابی** است.

این نوع یادگیری در بررسی علل مربوط به برخی روان رنجوری ها مثل انواع اضطراب مورد توجه است.

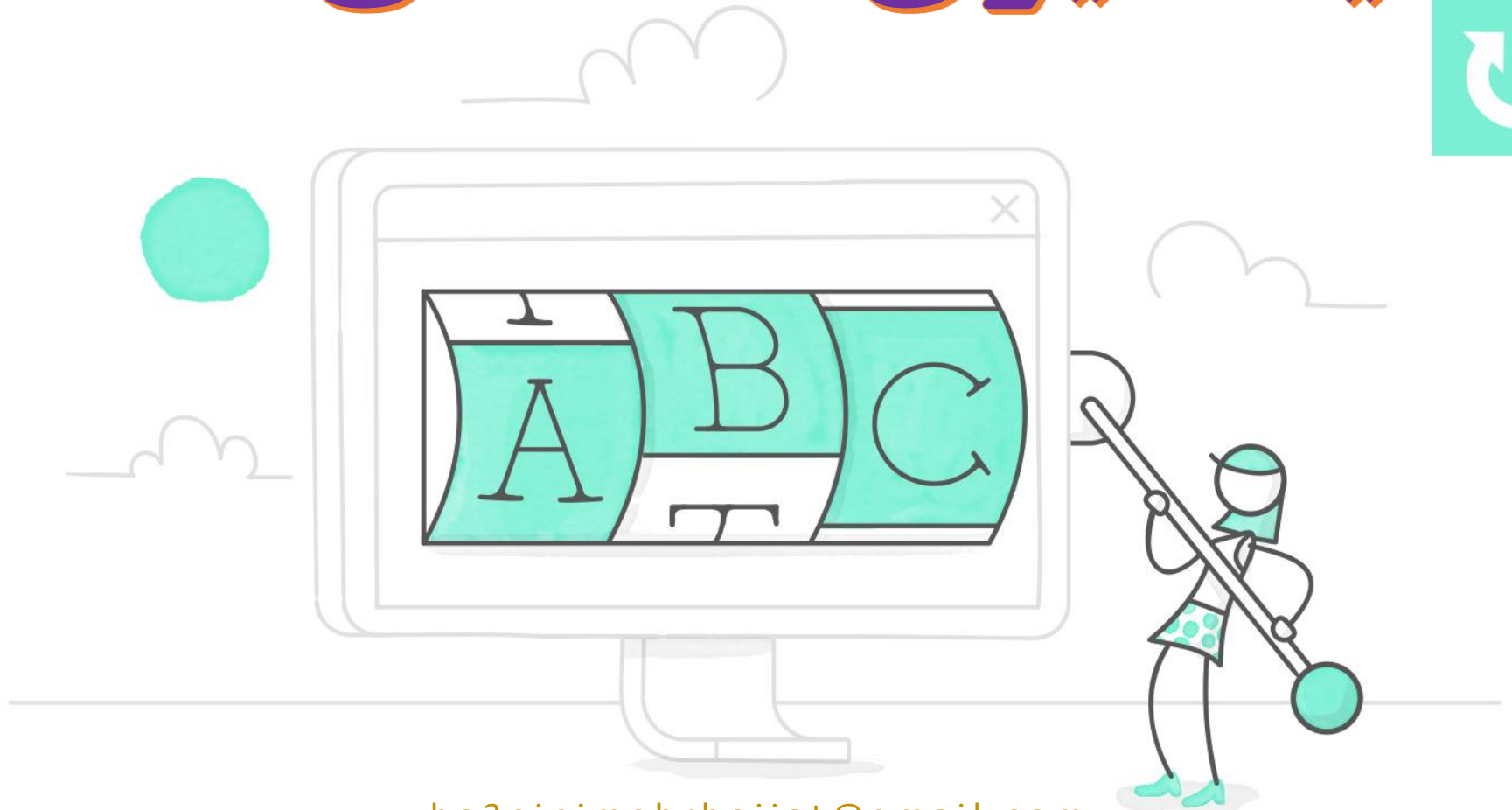
به عنوان مثال: فوبی اجتماعی که نوعی ترس و اضطراب مربوط به قرار گرفتن در محیط های

شلوغ و گروه هاست، با **یادگیری اجتنابی** ارتباط دارد.

به طوری که فرد سعی می کند از محیط های پرجمعیت که برای او آزار دهنده هستند، دوری کند.

Random learning

یادگیری تصادفی

ho3einimehrhojjat@gmail.com

یادگیری تصادفی نوعی از یادگیری است که بدون مقصود ، تلاش
یا نیت خاصی صورت می گیرد.

به طوری که بدون اینکه هدف یادگیری مورد خاصی وجود داشته
باشد، یادگیری اتفاق می افتد.

حتماً برایتان پیش آمده است که بدون اینکه تلاشی برای یادگیری
شعر و محتوای یک ترانه کرده باشید و بدون اینکه حتی چنین
منظوری داشته باشید یک روز متوجه می شوید که متن کامل و یا
قطعاتی از آن را زمزمه می کنید.

COVERT LEARNING

یادگیری

پنهان

یادگیری نهفته یادگیری است که در هنگام اکتساب در عملکرد شخص به حالت پنهانی و ابراز نشده باقی می ماند.

به عبارتی یادگیری در یک موقعیت زمانی اتفاق می افتد و مدت ها نهفته باقی می ماند تا در موقعیت مورد نیاز خود را نشان می دهد.

رفتارهای معلّمی نمونه ای از رفتارهایی هستند که به صورت **یادگیری نهفته** ممکن است آموخته شوند. فرد تا زمانی که به عنوان یک معلّم در کلاس قرار نگیرد این رفتارها را از خود نشان نمی دهد، در حالی که آنها را در طول تحصیل خود از معلّمانش آموخته است.

یادگیری نهفته اهمیت زیادی برای والدین ، معلّمان و دست اندرکاران آموزش دارد. آنها غالباً از عملکرد کودکان و دانش آموزان دچار یأس می شوند و گاهی فکر می کنند که شاگردشان هیچ یاد نمی گیرند یا بسیار کم می آموزند.

در حالی که در آینده ممکن است آنچه یاد گرفته است بروز کند.

نباید **یادگیری نهفته** را با یادگیری تصادفی اشتباه کرد و

یادگیری تصادفی لزوماً پنهان نیست و ممکن است در هر مقطعی در عملکرد شخص ظاهر شود.

آموزش / تعلیم (Instruction)

آموزش فرآیند یا عمل ارائه و انتقال دانش یا مهارت یا باور است.

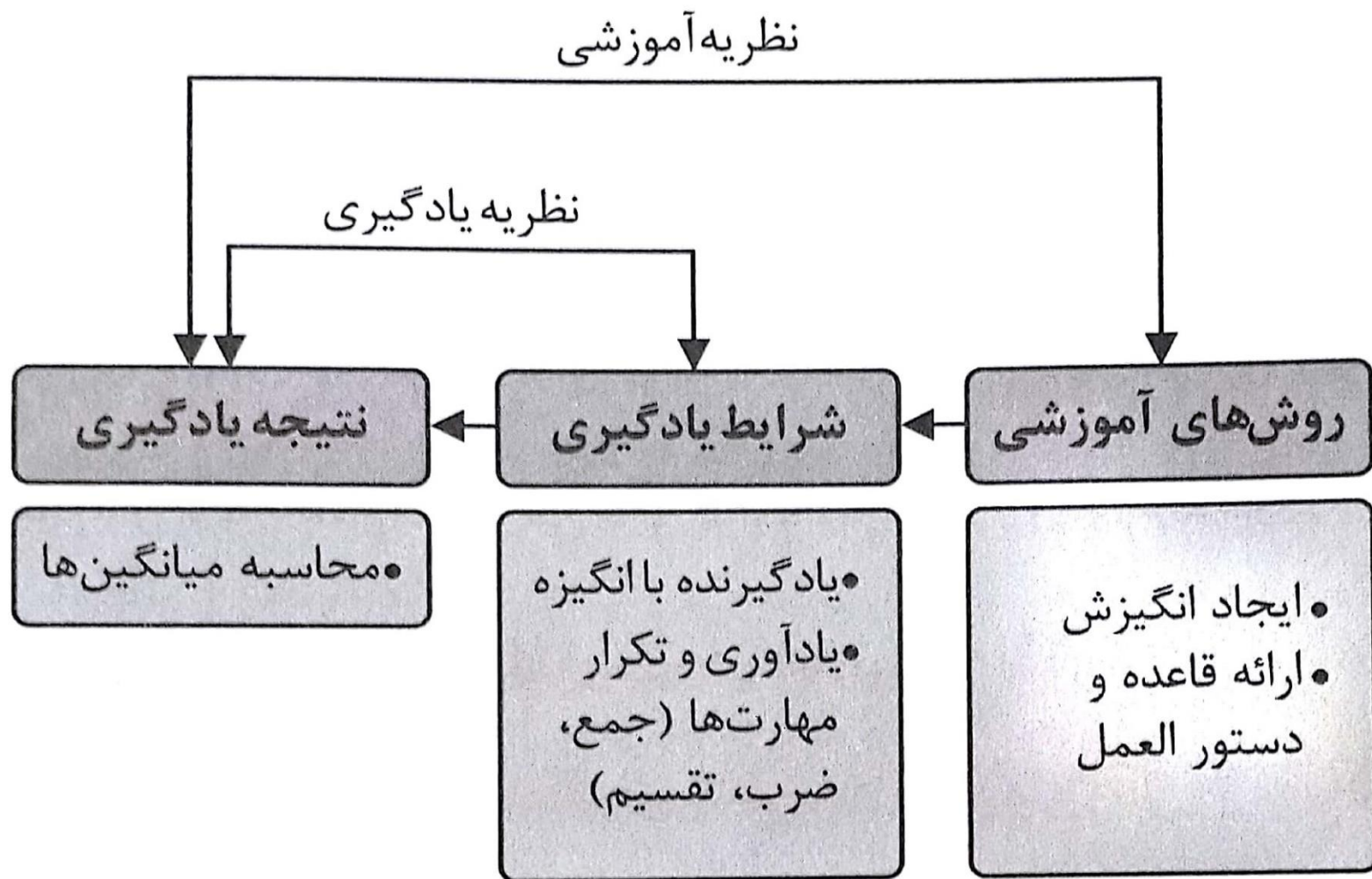
آموزش ترتیب و نظم سنجیده شرایط یادگیری برای کمک به تحقق و پیشرفت یادگیری با هدفی مشخص است.

آموزش ترتیب دادن هدفمند تجربه هایی است که موجب می شود یادگیرندگان قابلیت های مشخصی را کسب کنند.

آموزش تعیین مسیر و هدایت هدفمند فرآیند یادگیری و یکی از فعالیت های اصلی و عمده کلاس معلم است.

آموزش فراهم آوردن مجموعه ای از فرصت ها و امکانات و رویدادهایی است که با هدف آسان کردن یادگیری انجام می شود.

علاوه بر همه عوامل و عناصر سخت افزاری و نرم افزاری آموزش ، شخص معلم یک عامل مهم آموزش و تدریس بسیار مهم و مؤثر است.

نظریه بدون عمل ، پوچ است و عمل بدون نظریه ، کور

تفاوت نظریه های یادگیری و نظریه های آموزشی

نظریه های یادگیری

نظریه های آموزشی

نظریه های یادگیری در مقایسه با نظریه های آموزشی قدرت و قدمت بیشتری دارند.

نظریه های آموزشی به اندازه نظریه های یادگیری تنوع و گستردگی ندارند.

به چگونگی و چرایی یادگیری می پردازند.

به شرایط بیرونی تسهیل کننده یادگیری اشاره دارند.

نظریه های یادگیری توصیفی اند.

آنها مفاهیم و متغیرهای مربوط به یادگیری و روابط بین متغیرها را توصیف می کنند.

نظریه های آموزشی تجویزی اند.

آنها روش ها ، ابزار و دستورالعمل هایی برای آموزش تعیین و تجویز می کنند.

دلایل استفاده از نظریه در یادگیری و آموزش

۱] کمک به توضیح و تبیین یک موضوع پیچیده و پیش بینی وقوع آن در آینده

به عنوان مثال: یادگیری یک متغیر نهفته و فرآیند پیچیده است و هیچ روش روشن و جهان شمولى برای تبیین و پیش بینی آن وجود ندارد؛ بنابراین نظریه های یادگیری مختلفی بر اساس مواضع معرفت شناسی متفاوت مطرح شده اند تا شیوه یادگیری را توضیح دهند.

۲] کمک به انتقال اطلاعات از یک زمینه به زمینه دیگر

توضیحات مفهومی پیچیده و جامع ارائه شده در چارچوب یک نظریه در زمینه های مختلف قابل استفاده است. نظریه ها، عدسی های مختلفی ارائه می کنند که از طریق آنها می توان مسائل پیچیده و موضوعات اجتماعی را رصد کرد، روی جنبه های مختلف داده ها تمرکز داشت و چارچوبی برای تحلیل فراهم کرد.

۳] فراهم آوردن فرصت های بیشتر برای اصلاح و ارتقای آموزشی

با ارائه اطلاعات درباره ساز و کارهای اساسی یادگیری، آموزش و عملکرد، آگاهی و اشراف بر نظریه ها می تواند در طراحی محیط و فضای تربیتی برای ارتقای ظرفیت یادگیری کمک کننده باشد.

سیر تحول نظریه‌های یادگیری

یادگیری فرآیندی است که بشر از ابتدای خلقت با آن روبرو بوده است. لیکن از دوران انقلاب صنعتی نظریه‌های گوناگونی برای یادگیری توسط دانشمندان ارائه گردیده است که این نظریه‌ها با پیشرفت دانش بشری و کشف ابعاد جدید از مکانیزم یادگیری انسان ارتقا می‌یابند. نظام‌های آموزشی جهان در حال تحول برای انطباق با نظریه‌های جدید یادگیری هستند.

سیر تحول نظریه‌های یادگیری

یادگیری مبتنی بر مغز	هوش چندگانه	ساختار گرایی اجتماعی	یادگیری اجتماعی	یادگیری شناختی	یادگیری رفتاری
----------------------	-------------	----------------------	-----------------	----------------	----------------

دیدگاه های رفتار گرایی ، شناخت گرایی و سازنده گرایی

رفتار گرایی	شناخت گرایی	سازنده گرایی	
تغییر نسبتاً پایدار در رفتار	تغییر در بینش یادگیرنده	کشف و ساخت معنا	برداشت از یادگیری
تداعی ، رفتار عامل ، شرطی سازی ، رویداد بیرونی	افزایش معنی و ارتقای حافظه ، رویداد درونی	حل مسأله و ساخت معنی ، رویداد درونی	مبنای یادگیری
رفتار ، تقویت و تنبیه ، محرک و پاسخ	بسط ، راهبرد ، درک ، توجه ، پردازش ، حافظه ، رمزگردانی	انگیزش درونی ، ساختن معنی ، طرحواره ها ، ساخت های ذهنی	مفاهیم کلیدی در یادگیری
منفعل	فعل	فعل	نقش یادگیرنده
کنترل محیط و محرک ها	به کار گرفتن اصول شناختی برای تسهیل فرآیندهای شناختی	حمایت ، طرح ایده های جدید	نقش معلم
پاسخ های خودکار به عوامل بیرونی در محیط	بازنمایی های انتزاعی و نمادین در ذهن	فرآیندهای یادگیری خودجوش	مبنای دانش